

iránti igény általánosságban az állat birtokának igazolásával egymagában igényelhető, és a tulajdonosi minőség igazolását csak kivételes esetekben állapítja meg a földmivelésügyi miniszter külön rendelettel. A kártalanítási összeg kifizetésére a törvény szövege szerint harmadik személy igényt nem támaszthat, ami helyesen úgy értelmezendő, hogy oly egyén, aki az állatnak sem tulajdonosa, sem birtokosa, perenkívüli igénnyel fel nem léphet, ez nem akadályozza azonban azt, hogy ily igény végrehajtás alá ne vonattathassék. A becslés és kártalanítás ügyében mindegyik félnek jogában áll fellebbezni és a másodfokon hozott határozat ellen a közigazgatási bíróság előtti eljárásnak van helye.

A törvény VI. fejezete az állatorvosi gyakorlatra vonatkozó, a VII. fejezete büntető rendelkezéseket, a VIII. fejezet az állategészségügyi szolgálatra vonatkozó rendelkezéseket tartalmazza.

JOGGYAKORLAT.

A Magánjogi Törvénykönyv javaslatának felszivódása a birói gyakorlatba.¹⁾

Irta: *Dr. Zoltán József.*

Néhány nap előtt mult el annak öt esztendeje, hogy az akkori igazságügyminiszter betérjesztette a képviselőházban Magyarország Magánjogi Törvénykönyvének javaslatát. Pár nappal később a Magyar Jogászegyletben ünnepi teljes ülés volt. Mindenki örömmel ünnepelte az újszülöttet, élén az első magyar bíróval.

Az ünnepnapokat azután a munkás, szürke napok hosszú sora követte. Soha ilyen serénységet előbb, mint ebben az időben. Nem mult el egy hét sem, hogy egyik vagy másik jogi egyesületben ne esett volna szó a Javaslatról. A Jogászegylet magánjogi szakosztálya szinte minden szombaton részletesen tárgyalta a szöveget. A Civiljogászok Vitatársasága is két szemeszteren keresztül minden előadását e témának szentelte.

Sokan már szinte megijedtünk ettől a nagy gyorsaságtól, sietségtől, serénységtől...

Alig mult el azonban egy esztendő. Az első magyar bíró a Javaslat örökjogi részének részletes tárgyalása során ismét

¹⁾ Részlet: a Civiljogászok Vitatársaságában 1933. március 29-én tartott előadásból.

felszólalt. Mintha már nem osztotta volna teljességgel azt a véleményyt, amelyet a javaslat premiérjén nyilvánított. A jogszabályok túltengése, örökjogunk komplikáltsága ellen történt állásfoglalás. A felszólalást követő helyeslés és taps igen észrevehetően túlhaladta a felszólaló személyének és állásának kijáró szokásos és illő tetszésnyilvánítást.

A tárgyalás lendülete néhány pillanatra mintha ellanyhult volna. Később ázután ismét előkerült a Javaslat. A vita az előbbi keretek között és a korábbi lendülettel folyt tovább. Sőt a parlament is még feloszlata előtt megszavazta a Javaslat tárgyalásának előkészítéséről szóló törvényjavaslatot. Az 1931: XXII. t.-c. külön regnikoláris deputációt szervezett és a törvényjavaslatok tárgyalásától eltérően szabályozta az MTK. javaslat tárgyalását. Jogirodalmunk nem volt teljesen elragadtatva ettől a megoldástól.²⁾

1931. júniusában egy ravatalt állt körül a magyar jogászság. Elhunyt dr. Szászy Béla, aki oly szeretettel igyekezett a Javaslatot belevinni a jogászi köztudatba, a Javaslat törvényvé válásának útját egyengetni.

1931. júniusában bekövetkezett a bankzárlat. Megszűnt jó időre a magyar magánjog abban az értelemben, miként abban a békebeli jogász még mindig hitt, vagy talán már megint remélt; a háború, forradalmak és az azt követő idők minden tapasztalata dacára.

Ezzel mintha az MTK. javaslat sorsában is bekövetkezett volna az a változás, ami végzete lett minden elődjének.

Néha-néha még elővette a Jogászegylet magánjogi szakosztálya a javaslatot. Igazában azonban már csak az objektív felelősségről szóló szabályok kritikájával foglalkozó vitaülés volt folytatása megszakadt láncnak. A pénztartozások, a kamat kérdéseit tárgyaló igen értékes és érdekes előadások vitájába már ismét sok indigena anyag került be. Más lett megint a hang. Az előbbiekhöz képest ismét diszsonáns. A háborús és az azt követő időkre emlékeztető. Egyre inkább a magánjogba hatoló közigazgatási szabályok túltengéséről, a válságjogról, sőt már egyenesen a magánjog válságáról van szó a vitatúléseken és szaksajtóban egyaránt.

S mintha némi alapja is lenne mindennek!

Az Ügyvédi Kamara évi jelentése „Magánjogi jogalkotásunk 1932.” cím alatt megállapítja: „1932. év folyamán nem került a magyar törvénytárba egyetlen tisztára magánjogi alkotás sem. Törvényhozásunk és kormányzatunk bölcsen tudják, hogy a válság légköre még újabb büntető szabályozásokra sem

²⁾ A MTK. javaslata. Jogtudományi Közlöny 1931. július 15-i 14. száma. (133. l.).

igen alkalmas, amelyeket pedig ilyenkor az elkeseredés igen sürget."

Az 1932: VI. t.-c.: az új uzoratórvény. 1932: IX. t.-c.: a hitelsértésről. Ezek igazában mégsem mondhatók tisztára magánjogi törvényeknek. Talán inkább olyanoknak, mint amelyeknek szülőjeként a kamara jelentése az elkeseredést jelölte meg.

Nem szabad azonban azt hinni, hogy magánjogunk közben nem változott volna meg. Sőt túlon túl is. Ha valaha lehetett beszélni szabályinflációról: úgy ebben az időben. Ha valaha szó férhetett a formális szabályoknak *jogszabály-mivoltához*, akár jogszabálytani, akár szorosabb értelemben vett anyagjogi szempontból: úgy ekkor volt mindez időszerű.

1931: XXVI. t.-c. . . . Különösen ennek 2. §-a!

A jövő jogtörténésze, — ha ugyan akadni fog még ilyen — talán épen *ezt* fogja tekinteni annak a fix pontnak, amelynek segítségével a politikai Archimedések kilendítették a magyar magánjog világát sarkaiból.

Megint egy újabb regnikoláris deputáció, amelynek azonban csak inkább votum consultativuma van. *De a magánjogra kiható szabályalkotás tekintetében még mindig felülmúlja ez is az ugyanakkor együttülő törvényhozó testület szerepét.*

Méltán mondhatja tehát a kamara jelentése: „A kódex elnyult pályáju üstökösként jelenleg (nem először) távolodóban van a törvényne' válás napfokuszától”.

És a magyar bíróság?

A kamara jelentése a már előbb felhívott részében is kiemeli: „Az eddigi javaslatok anyaga egyre újra szerepel a bíróságaink ítélkezése kapcsán.” A „Magánjogi gyakorlat” cím alatt pedig részletesen is foglalkozik a jelentés azzal a kérdéssel, miként reagált a bírói gyakorlat a Javaslattal szemben.

Felmerül a kérdés, hát jogszabálytanilag lehetséges ez?

A közhelyé vált francia tanítások alapján a köztudatban ment, a bíró jogszabályt nem alkot, a bíró jogszabályt alkalmaz. Az 1869: IV. t.-c. 19. §-a alapján jogszabály: a törvény, a törvényes rendelet és a törvényerejű szokás.

Igen jelentős helyről állapították meg 1931. júniusában:³⁾ „A szokásjog és a bírói gyakorlat nem fedik egymást, a bírói gyakorlatban nyilvánuló jogtétel csak akkor tekinthető a szokásjog kifejezőjének, ha oly kétségtelen, vitatkozást nem tűrő tekintéllyel lép fel, miként maga a törvény.”

Teljesen osztjuk mindezen megállapításokat. Figyelemmel vagyunk azonban az alábbiakra is.

A bíró amikor a jogszabályt alkalmazza, magyarázza is azt

³⁾ Dr. Szladits Károly: A bírói gyakorlat változásának visszaható hatálya. Jogtudományi Közlöny 1931. június 1. 11. szám (106. l.)

Ez az elkerülhetetlen jogszabálymagyarázat pedig nem egy esetben hiányzó, új, a régivel nem egyszer ellentétes jogszabályhoz is vezet. Ha az elsőbíróságok látják, hogy a felsőbíróságok az eléjük kerülő tényállásokat *mindig* ugyanazon elvek szerint döntenek el, kénytelenek ezekhez alkalmazkodni, hacsak az élet újabb problémái, — amelyekhez az első bíró mindig közvetlenebb forrásból jut — újabb, a régítől eltérő döntéseket nem provokálnak. De az élet is kénytelen alkalmazkodni a bírói döntésekből leszűrődő elvekhez. Az egyes ügyletkötő fél kénytelen lesz életviszonyait a bírói gyakorlatból leszűrődő elvek szerint rendezni.

Aznt mondtuk: „*Mindig*“. De ennek a mindignek is van egy *előszőrje*. Ha a bíróság egy ítéletében kimondja, hogy jogszabály ez meg ez, természetesen ezáltal még *nem keletkezik új jogszabály*. Nem még akkor sem, ha az egyik határozat kifejezetten hivatkozik is két-három előző, hasonló elvet kimondó azonos tárgyú határozatra. Ezek lehetnek a *konkrét* ügyek helyes vagy helytelen eldöntései, de *absztrakt jellegű* jogszabályokról még nem beszélhetünk. A fentebb idézett cikk helyesen szegezi le: *A precedenselvet a magyar magánjog nem ismeri*.

Talán ezen is akart segíteni a Ppét. és a Te. által létesített szabályozás. Kifejlesztteni akarta új jogforrásként a döntvényalkotó bírói orgánumot és jogszabályként a döntvényt. Hogy ez tényleg így van-e, ennek taglalása messze vezetne. Azon közelebbi felfogást osztjuk, hogy ezen szabályozás célja: az elvi jelentőségű határozatok áttekinthető összegyűjtése és a kazuisztika túlzásainak lenyесése a jogegység érdekében.

Mindenesetre a fent kifejtettekből következik, hogy a bírói gyakorlat és szokás — bár még nem egymást fedő fogalmak, de amennyiben ugyanazon esetekben a bíróság mindig ugyanazon elvet alkalmazza, *az így létrejött bírói gyakorlat a szokásjog legjelentősebb megnyilvánulási formája*.

Egyre inkább hódít a tudományban, sőt a gyakorlat emberei között is az a felfogás, hogy a bíróság döntéseiben, határozataiban egyéb jogszabály hiányában már nemcsak a jog általános elveit, nemcsak a hazai jog szellemét veheti figyelembe, hanem figyelembe kell venni a tudomány megállapításait is. Javaslatunk bevezető szabályként kodifikálta is ezt a tételt. Hogy ez de lege lata mennyire áll, az esetleg vitás lehet. A jog általános elveinek és a hazai jog szellemének tekintetbevétele azonban általánosan elfogadott jogszabálytani tétel.

Az MTK. javaslat egyes szabályai — eltekintve a változtatlanul átvett ú. n. írott jogtól — jórészen a fennálló bírói gyakorlatban kifejldött szokásjogi jogszabályok gyűjteménye. A továbbiak részben a jog általános elveiből, részben a hazai jog:

szelleméből, részben a tudomány megállapításaiból levezetett szabályok.

Magánjogunk jelentős anyaga szokásjog. Amikor a bíró elérül eldöntésre a jogvita és nincs törvényi vagy törvényes rendeleti vagy már törvényerejűvé meredt szokásjogi jogszabály, *a bíró vizsgálhatja, hogy a szokásjogi szabályok miként viszonylanak az MTK. javaslat új szabályaihoz.* Amennyiben úgy látja, hogy a Javaslat szabályai *tényleg a hazai jog általános elveiből, a hazai jog szelleméből fakadnak, úgy azt alkalmazhatja.* Ez ellen jogszabálytani szempontból semmi kifogás nem tehető.

Önmagától adódott és adódik ez. *Előttünk van összefoglalva, egységesen felépítve a meglévő jog a szükséges kiegészítésekkel.* Hova forduljon a gyakorlati jogász utbaigazításért, magyarázatért, analógiáért, ha nem ehhez a műhöz, amely majd egy félszázados hangyaszorgalmu munka eredménye?!

Amennyiben a bíróság határozatában a javaslat mellett dönt és amennyiben az alkalmazott tétel új tételként jelentkezik a régi joghoz képest: *ez még új jogszabályt nem képez.* Ez még csak törvényt magyarázat, esetleg analógia segítségével történt *jogszabályalkalmazás.* Az ilyen tétel jogszabállyá csak akkor válik, ha a bíróságok adandó esetben azt *mindig* alkalmazzák. Az ilyen tételre még mint szokásjogi jogszabályra egyik következő határozatban alig lehet hivatkozni.

A bírói gyakorlat így tehát a legalkalmasabb próbakövelesz a javaslatnak. Itt dől el, vajjon ami új, nemcsak szürke elmélet-e? Vajon a jog általános elveinek megfelel-e a továbbfejlesztés? A hazai jog szellemében gyökeredzik-e a törvényt magyarázat és az analógia?

Perjogi kérdés a jogegységi tanács előtt. A jogegységi tanács elé a Kúria elnöke két perjogi vonatkozású kérdést terjesztett, melyek közül az egyikkel kívánok röviden foglalkozni. A feltett kérdés a következő: „Annak a bíróságnak a peres ügyben hozott végzése ellen, amely az ügy érdemében, mint elsőfolyamodású bíróság, véglegesen határoz, van-e helye felfolyamodásnak azokon az eseteken kívül is, amelyekben a törvény kifejezetten egyfokú felfolyamodást enged?”

A Pp. 551. §-a 1. bekezdése szerint: „annak a bíróságnak a végzése ellen, mely az ügyben mint fellebbezési vagy felülvizsgálati bíróság végleg határoz, felfolyamodásnak, illetőleg további felfolyamodásnak nincs helye, kivéve ha a törvény kifejezetten egyfokú felfolyamodást enged.” Ez a szakasz nyilván csak a felebbezési vagy felülvizsgálati szakban első vagy másodfokon hozott végzésekre vonatkozik, nem pedig az első folyamodású bíróságok végzéseire. Igaz ugyan, hogy e szakasz indoklása azt mondja, hogy „visszás volna, ha a végzés ellen többször